

Positieve trends in (gezonde) levensverwachting

Levensverwachting stijgt nog steeds

- Levensverwachting in 2008 78,3 jaar voor mannen en 82,3 jaar voor vrouwen
- Stijging levensverwachting vooral door daling sterfte op hogere leeftijden

Recente ontwikkelingen in de gezonde levensverwachting

- Mannen leven iets langer zonder lichamelijke beperkingen
- Mannen en vrouwen leven even lang in goede geestelijke gezondheid

Geestelijke en lichamelijke gezondheidsklachten: werelden apart

- Lichamelijke beperkingen sterk leeftijdsafhankelijk
- Bij 65 jaar nog relatief veel jaren in goede geestelijke gezondheid

Hoogopgeleiden leven langer

- Hoogopgeleiden leven ongeveer 7 jaar langer
- Verschillen in levensverwachting tussen opleidingsgroepen ook nog bij 65 jaar

De levensverwachting is de laatste decennia toegenomen, zowel bij geboorte als op 65-jarige leeftijd. Mensen brengen ook meer jaren door in een goede geestelijke gezondheid en zonder lichamelijke beperkingen.

Het blijkt dat opleiding sterk onderscheidt: lager opgeleiden hebben een kortere levensverwachting dan hoger opgeleiden. Het verschil in levensverwachting zonder lichamelijke beperkingen is nog groter, omdat lager opgeleiden vaker te maken hebben met lichamelijke beperkingen. Deze verschillen zijn er bij geboorte, maar ook op 65-jarige leeftijd.

1. Levensverwachting stijgt nog steeds

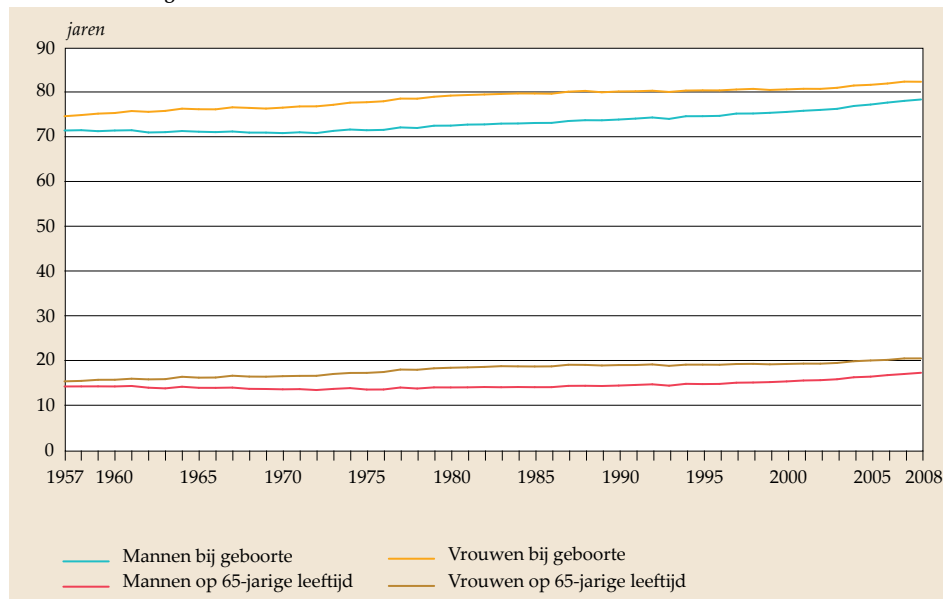
- Levensverwachting in 2008 78,3 jaar voor mannen en 82,3 jaar voor vrouwen
- Stijging levensverwachting vooral door daling sterfte op hogere leeftijden

Toen de AOW in 1957 werd ingevoerd was de levensverwachting voor een man bij geboorte 71,4 jaar en voor een vrouw 74,6 jaar. In 2008 was dit respectievelijk 78,3 jaar en 82,3 jaar. Vrouwen kunnen dus verwachten langer te leven dan mannen en het verschil is zelfs groter dan in 1957. Dit verschil is de laatste jaren echter weer aan het afnemen. Begin jaren tachtig bereikte het verschil in levensverwachting tussen mannen en vrouwen een hoogtepunt van 6,7 jaar, vanwege de toegenomen aan roken gerelateerde sterfte onder mannen. Omdat vrouwen later ook op grotere schaal zijn gaan roken en zij nu ook vaker sterven aan de gevolgen van het roken is het verschil in levensverwachting inmiddels teruggebracht tot 4 jaar (RIVM, 2010).

Dat de levensverwachting ook de laatste paar jaren nog behoorlijk is toegenomen kan voor een deel worden verklaard door de gunstige weersomstandigheden (geen periodes met extreem hoge of extreem lage temperaturen), het uitblijven van grote griepgolven en verbeteringen in de zorg (RIVM, 2010).

De levensverwachting van 65-jarigen is ook toegenomen sinds de invoering van de AOW, maar met minder jaren. Voor mannen nam de levensverwachting van 65-jarigen toe van 14,2 jaar in 1957 tot 17,3 jaar in 2008. Voor vrouwen steeg diezelfde verwachting van 15,3

Levensverwachting

tot 20,5 jaar. Ook de laatste jaren is de levensverwachting op 65-jarige leeftijd nog flink toegenomen. De totale stijging van de levensverwachting sinds 2002 is zelfs voor een groot deel toe te schrijven aan de relatief sterke daling van de sterfte op leeftijden vanaf 65 jaar (RIVM, 2010).

2. Recente ontwikkelingen in de gezonde levensverwachting

- Mannen leven iets langer zonder lichamelijke beperkingen
- Mannen en vrouwen leven even lang in goede geestelijke gezondheid

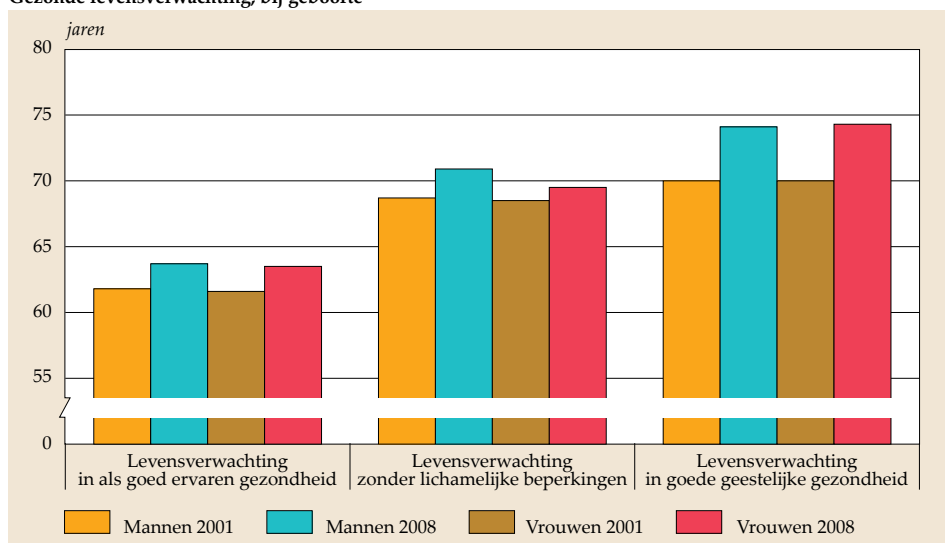
In 2008 konden mannen en vrouwen bij geboorte verwachten bijna 64 jaar in als goed ervaren gezondheid door te brengen. In 2001 was dit nog 62 jaar. Op 65-jarige leeftijd is de levensverwachting in als goed ervaren gezondheid nog ongeveer 11 jaar. Daarbij is de verwachting voor vrouwen iets hoger dan voor mannen.

In 2008 konden mannen bij geboorte verwachten gemiddeld 71 jaar zonder lichamelijke beperkingen te leven. Voor vrouwen was de verwachting met ruim 69 jaar iets lager. Vrouwen hebben een hogere levensverwachting dan mannen, maar ze leven dus gemiddeld meer jaren met een lichamelijke beperking.

Op 65-jarige leeftijd hebben mensen gemiddeld nog een levensverwachting zonder lichamelijke beperkingen van 12 jaar. Het verschil tussen mannen en vrouwen is klein.

De laatste jaren is de levensverwachting zonder lichamelijke beperkingen iets toegenomen, vooral bij mannen. Daarmee volgt de levensverwachting zonder beperkingen het

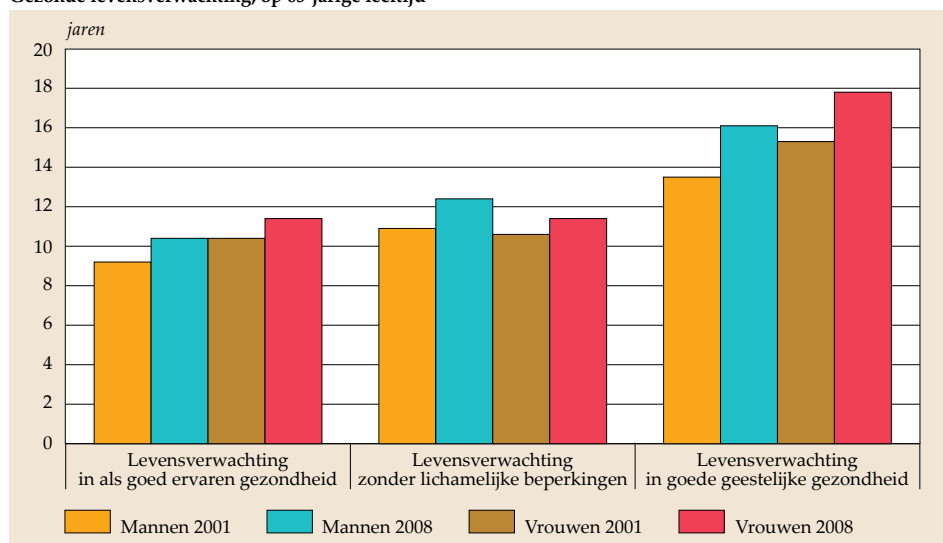
Gezonde levensverwachting, bij geboorte

patroon van de totale levensverwachting. Maar omdat de totale levensverwachting wat sterker is toegenomen dan de levensverwachting zonder lichamelijke beperkingen, is ook het verwachte aantal jaren met beperkingen licht toegenomen.

In 2008 was de levensverwachting in goede geestelijke gezondheid 74 jaar bij geboorte. Dat gold voor zowel mannen als vrouwen. Sinds 2001 is deze verwachting met 4 jaar gestegen, een stijging die groter is dan die van de levensverwachting. Ook op 65-jarige leeftijd is de trend in de levensverwachting in goede geestelijke gezondheid positief. In 2008 resteerde op die leeftijd voor vrouwen nog 18 jaar in goede geestelijke gezondheid. Voor mannen was dit 16 jaar.

Gezonde levensverwachting, op 65-jarige leeftijd

3. Geestelijke en lichamelijke gezondheidsklachten: werelden apart

- Lichamelijke beperkingen sterk leeftijdsafhankelijk
- Bij 65 jaar nog relatief veel jaren in goede geestelijke gezondheid

De levensverwachting zonder lichamelijke beperkingen bij geboorte verschilt maar een paar jaar van de levensverwachting in goede geestelijke gezondheid bij geboorte. Toch zijn er grote verschillen in de aard van beide verwachtingen.

Bij geboorte kon een man in 2008 verwachten 70,9 jaren van de levensverwachting van 78,3 jaren (91 procent) door te brengen zonder lichamelijke beperkingen, vrouwen maar

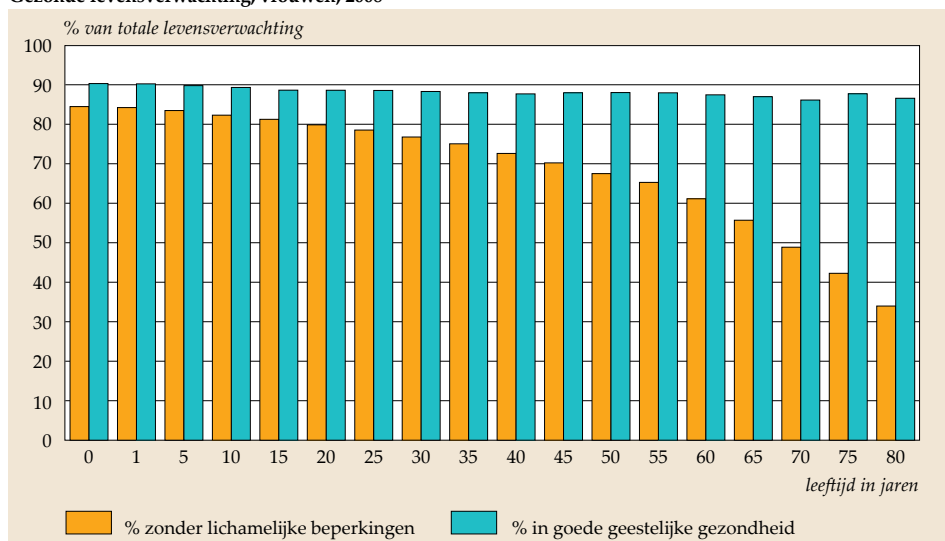
69,5 jaren van hun verwachte 82,3 levensjaren (84 procent). Vrouwen leven dus aanzienlijk meer jaren met lichamelijke beperkingen dan mannen.

Op 65-jarige leeftijd is het aandeel gezonde jaren van de resterende levensverwachting sterk gedaald. Mannen van 65 jaar oud kunnen gemiddeld verwachten nog maar ruim 12 jaar (72 procent) van hun resterende leven zonder lichamelijke beperkingen door te brengen. Vrouwen zelfs nog maar ruim 11 jaar (56 procent). Dat de aandelen 'gezonde' jaren op 65-jarige leeftijd zoveel lager zijn dan bij geboorte komt omdat lichamelijke beperkingen komen met de jaren. Tot aan middelbare leeftijd hebben maar weinig mensen lichamelijke beperkingen. Daarna neemt het aandeel mensen met beperkingen snel toe.

Bij de levensverwachting in goede geestelijke gezondheid is een heel ander patroon te ontwaren. Bij geboorte kon een man in 2008 verwachten 95 procent van zijn leven door te brengen in goede geestelijke gezondheid. Bij vrouwen is dit aandeel 90 procent. In tegenstelling tot de levensverwachting zonder lichamelijke beperkingen zijn de aandelen van de jaren in goede geestelijke gezondheid op 65-jarige leeftijd niet veel lager dan bij geboorte, namelijk 93 procent bij mannen en 87 procent bij vrouwen.

Dat de levensverwachting in goede geestelijke gezondheid zich zo anders ontwikkelt, komt doordat geestelijke gezondheidsproblemen nauwelijks samenhangen met leeftijd. Op lagere leeftijden zijn er meer mensen met dergelijke problemen dan met lichamelijke beperkingen. Met de leeftijd neemt het aandeel mensen met geestelijke gezondheidsproblemen echter maar weinig toe. Op hogere leeftijd zijn er daarom veel meer mensen met lichamelijke beperkingen dan met een slechte geestelijke gezondheid.

Gezonde levensverwachting, vrouwen, 2008

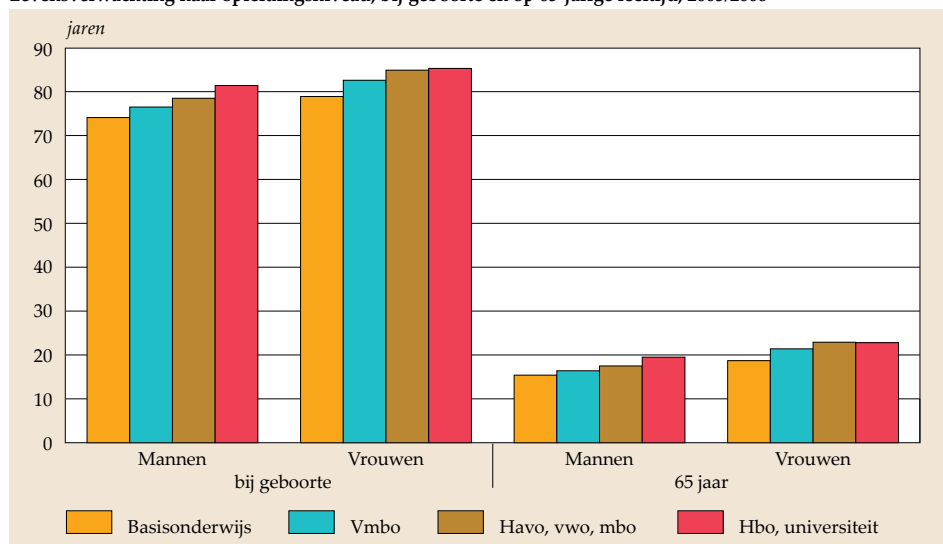
4. Hoogopgeleiden leven langer

- Hoogopgeleiden leven ongeveer 7 jaar langer
- Verschillen in levensverwachting tussen opleidingsgroepen ook nog bij 65 jaar

De verschillen in (gezonde) levensverwachting tussen hoogopgeleiden en laagopgeleiden zijn soms groter dan de verschillen tussen mannen en vrouwen. Het verschil in levensverwachting bij geboorte tussen mensen met het hoogste en het laagste opleidingsniveau is ongeveer 7 jaar. Mannen met hbo of universiteit hadden gemiddeld over de jaren 2005–2008 een levensverwachting van 81,4 jaar. Voor mannen met alleen basisonderwijs was dit 74,1 jaar. Bij vrouwen lagen deze cijfers op respectievelijk 85,3 en 78,9 jaar.

Ook op de leeftijd van 65 jaar resteren er nog verschillen in levensverwachting tussen de opleidingsniveaus. 65-jarige mannen met maximaal basisonderwijs hebben gemiddeld nog een levensverwachting van 15,4 jaar, tegen 19,5 jaar voor hoogopgeleide leeftijdgenoten. Vrouwen van dezelfde leeftijd die hbo of universiteit hebben afgerond, kunnen gemiddeld nog 22,8 jaar tegemoet zien.

Levensverwachting naar opleidingsniveau, bij geboorte en op 65-jarige leeftijd, 2005/2008

Grotere verschillen in gezonde levensverwachting tussen opleidingsniveaus

Hebben lager opgeleiden dan een kortere levensverwachting dan hoger opgeleiden, de verschillen in levensverwachting zonder lichamelijke beperkingen zijn nog groter. Dat komt omdat lager opgeleiden niet alleen hogere sterftekansen hebben maar ook vaker te maken hebben met lichamelijke beperkingen. Een laagopgeleide man heeft een levensverwachting zonder lichamelijke beperkingen van bijna 63 jaar. Voor een man met hbo of

universiteit is dit 77 jaar, een verschil van ruim 14 jaar. Bij vrouwen is het verschil zelfs 15 jaar. Vrouwen met maximaal basisonderwijs leven gemiddeld 60 jaren zonder beperkingen, de hoogst opgeleide maar liefst ruim 75 jaar.

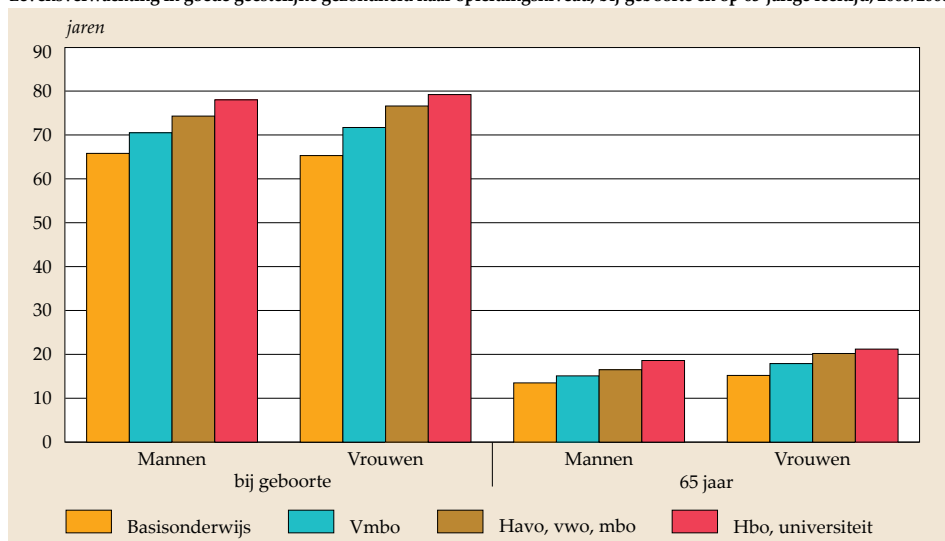
Verschillen tussen de diverse opleidingsgroepen zijn ook op 65-jarige leeftijd nog aanwezig. Het verwachte aantal jaren zonder lichamelijke beperkingen voor mannen van deze leeftijd met maximaal basisschool is 10, met maximaal vmbo is dit bijna 12 jaar, met havo, vwo of mbo ruim 13 jaar en met hbo of universiteit 16 jaar. Tussen het laagste en het hoogste opleidingsniveau zit op 65-jarige leeftijd dus nog een gat van zes jaar.

Bij vrouwen loopt de verwachting uiteen van 9 jaar voor de laagst opgeleiden tot bijna 15 jaar voor de 65-jarige vrouwen met hbo of universiteit.

De verschillen tussen de opleidingsniveaus zijn bij de levensverwachting in goede geestelijke gezondheid iets kleiner dan bij de levensverwachting zonder lichamelijke beperkingen. Maar nog altijd lopen de verwachte aantallen gezonde jaren sterk uiteen. De levensverwachting in goede geestelijke gezondheid bij geboorte is 66 jaar voor laagopgeleide mannen. Deze verwachting loopt op tot 78 jaar voor de hoogst opgeleide mannen. Bij vrouwen is het verschil nog iets groter en kunnen de hoogst opgeleiden bijna 14 jaar meer in goede geestelijke gezondheid verwachten dan de laagst opgeleiden.

Ook bij de levensverwachting in goede geestelijke gezondheid blijven de verschillen bestaan op hogere leeftijd. Mannen van 65 jaar met hbo of universiteit kunnen gemiddeld nog 5 jaar in goede geestelijke gezondheid meer verwachten dan hun leeftijdsgenoten met maximaal basisonderwijs. Bij 65-jarige vrouwen is het verschil zelfs 6 jaar.

Levensverwachting in goede geestelijke gezondheid naar opleidingsniveau, bij geboorte en op 65-jarige leeftijd, 2005/2008

Toelichting

De levensverwachting in als goed ervaren gezondheid geeft inzicht in het verwachte aantal jaren dat mensen hun eigen gezondheid in het algemeen als goed of zeer goed evalueren. De levensverwachting zonder lichamelijke beperkingen geeft het verwachte aantal jaren zonder beperkingen op het gebied van horen, zien en bewegen.

Bij de levensverwachting in goede geestelijke gezondheid wordt de Mental Health Inventory (MHI-5) gebruikt als maat. De MHI-5 is een internationaal geaccepteerde standaardmaat voor de psychische gezondheid. In de MHI-5 wordt onder andere gevraagd of mensen zich neerslachtig, onrustig of ongelukkig voelen. Verder is er de levensverwachting zonder chronische ziektes.

De levensverwachting wordt berekend op basis van bevolkings- en sterfteaantallen. Deze data zijn integraal beschikbaar via de Gemeentelijke Basisadministratie.

Voor de berekening van de verschillende varianten van de gezonde levensverwachting wordt de levensverwachting gesplitst in een gezond en een ongezond deel. Daarvoor wordt de methode van Sullivan gebruikt (Jagger e.a., 2006). De benodigde gegevens over gezondheid zijn afkomstig uit de Gezondheidsenquête van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Gegevens over opleiding zijn afkomstig uit de Gezondheidsenquête en de Enquête Beroepsbevolking van het CBS. Om het opleidingsniveau van mensen jonger dan 25 jaar te bepalen wordt gekeken naar het opleidingsniveau van de ouders/verzorgers of het niveau van de actuele opleiding. Omdat de meeste cijfers over (gezonde) levensverwachting mede afhankelijk zijn van data uit enquêtes, zijn de uitkomsten omgeven door marges.

Detailinformatie over de bron is beschikbaar op de website van het CBS. (www.cbs.nl)

Referenties

Jagger, C., B. Cox en S. Le Roy, 2006, Health expectancy Calculation by the Sullivan Method. Third Edition. EHEMU Technical report, September 2006.

RIVM, 2010, Gezondheid en determinanten. Deelrapport van de VTV 2010. Van gezond naar beter. Rijksinstituut voor Volksgezondheid, Bilthoven.

Kerncijfers: (Gezonde) levensverwachting

	Levens- verwachting	Levens- verwachting in als goed ervaren gezondheid	Levens- verwachting zonder lichame- lijke beperkingen	Levens- verwachting zonder chroni- sche ziektes	Levens- verwachting in goede geestelijke gezondheid
Totaal 2008	<i>jaren (standaardfout)</i>				
<i>Mannen</i>					
bij geboorte	78,3	63,7 (0,5)	70,9 (.)	48,4 (0,6)	74,1 (.)
op 65-jarige leeftijd	17,3	10,4 (0,4)	12,4 (0,4)	4,3 (0,3)	16,1 (0,2)
<i>Vrouwen</i>					
bij geboorte	82,3	63,5 (0,5)	69,5 (.)	42,4 (0,6)	74,3 (.)
op 65-jarige leeftijd	20,5	11,4 (0,4)	11,4 (0,4)	3,9 (0,3)	17,8 (0,3)
Opleidingsniveau 2005/2008					
<i>Mannen</i>					
bij geboorte*					
basisonderwijs	74,1 (0,3)	53,1 (0,6)	62,5 (0,5)	43,0 (0,6)	65,8 (0,5)
vmbo	76,5 (0,1)	60,1 (0,5)	67,6 (0,4)	46,0 (0,6)	70,5 (0,4)
havo, vwo, mbo	78,5 (0,1)	65,1 (0,4)	71,8 (0,3)	46,9 (0,4)	74,3 (0,3)
hbo, universiteit	81,4 (0,1)	72,3 (0,5)	76,8 (0,4)	52,4 (0,6)	78,0 (0,3)
op 65-jarige leeftijd					
basisonderwijs	15,4 (0,1)	7,8 (0,3)	10,0 (0,3)	3,5 (0,3)	13,5 (0,2)
vmbo	16,4 (0,1)	9,9 (0,4)	11,7 (0,3)	4,6 (0,3)	15,1 (0,2)
havo, vwo, mbo	17,5 (0,1)	11,0 (0,4)	13,4 (0,3)	3,7 (0,3)	16,5 (0,2)
hbo, universiteit	19,5 (0,1)	15,3 (0,4)	15,9 (0,4)	5,9 (0,5)	18,6 (0,2)
<i>Vrouwen</i>					
bij geboorte*					
basisonderwijs	78,9 (0,3)	52,2 (0,6)	60,1 (0,5)	37,6 (0,6)	65,3 (0,6)
vmbo	82,6 (0,1)	60,9 (0,6)	68,2 (0,5)	39,0 (0,6)	71,7 (0,5)
havo, vwo, mbo	84,9 (0,1)	66,9 (0,6)	72,5 (0,6)	43,0 (0,6)	76,6 (0,5)
hbo, universiteit	85,3 (0,2)	72,8 (0,8)	75,4 (0,8)	46,4 (0,8)	79,2 (0,5)
op 65-jarige leeftijd					
basisonderwijs	18,7 (0,1)	8,5 (0,3)	9,0 (0,3)	3,0 (0,2)	15,2 (0,2)
vmbo	21,4 (0,1)	12,2 (0,4)	13,2 (0,4)	3,9 (0,3)	17,9 (0,3)
havo, vwo, mbo	22,9 (0,1)	13,8 (0,6)	13,9 (0,6)	4,4 (0,4)	20,2 (0,4)
hbo, universiteit	22,8 (0,2)	16,5 (0,8)	14,7 (0,8)	4,2 (0,6)	21,2 (0,4)

* Bij de bepaling van de (gezonde) levensverwachting naar opleidingsniveau worden personen jonger dan 25 jaar ingedeeld op basis van het opleidingsniveau van de ouders/verzorger of het niveau van de actuele opleiding. Dit omdat kinderen en jongvolwassenen hun opleidingscarrière vaak nog niet hebben afgerond.